

Силабус
навчальної дисципліни
«Українська мова для журналістів»
2025-2026 навчальний рік

Освітня програма Журналістика
Спеціальність 061 Журналістика
Галузь знань 06 Журналістика
Рівень вищої освіти перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

Викладач	Валентина ЮНОСОВА
Посилання на сайт	https://bdpu.org.ua/teachers/yunosova-valentyna-oleksandrivna/
Контактний тел.	0665323492
E-mail викладача:	yunosova@i.ua
Графік консультацій	Індивідуально, із застосуванням дистанційних технологій

Обсяг курсу на поточний навчальний рік:

Кількість кредитів / годин	Форма навчання	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Звітність
3/90 год.	очна (денна)	16 /16	14 / 14	60 / 60	Залік, екзамен
	заочна (дистанційна)	4 / 4	4 / 4	82 / 82	Залік, екзамен

Семестр: осінній, весняний

Мова навчання: українська

Ключові слова: морфологія, частини мови, граматичні значення, морфологічна норма, синтаксис, словосполучення, речення, пряма мова, цитата.

Мета та предмет курсу:

Метою викладання навчальної дисципліни «Українська мова для журналістів» є дати студентам глибокі наукові знання про граматичні норми сучасної української мови, функції української мови в засобах масової інформації.

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- навчити студентів аналізу мовних одиниць, умінь застосовувати набуті знання на практиці;
- підвищити орфографічну і пунктуаційну грамотність студентів, культуру усного мовлення.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент буде **знати:**

- 1) граматичні та пунктуаційні норми сучасної української літературної мови;
- 2) граматичні значення частин мови та новітні тенденції слововжитку в засобах масової інформації;
- 3) сучасні довідкові видання, Інтернет-ресурси, на які можна покликатися в майбутній професії.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент буде **вміти**:

- 1) володіти нормами сучасної української літературної мови та дотримуватись вимог культури усного й писемного мовлення;
- 2) аналізувати мовні одиниці у ЗМІ, їхні граматичні значення з погляду нормативності / ненормативності; редагувати неправильно побудовані речення, виправляти пунктуаційні і граматичні помилки;
- 3) користуватися словниками, граматиками, довідниками, Інтернет-ресурсами, які сприятимуть удосконаленню мовної культури майбутнього журналіста.

Основні програмні компетентності і результати навчання згідно з вимогами освітньо-професійної програми:

Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач	Програмні результати навчання
<p>ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі соціальних комунікацій, що передбачає застосування положень і методів соціально-комунікаційних та інших наук і характеризується невизначеністю умов</p> <p>ЗК01. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК04. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.</p> <p>ЗК11. Здатність спілкуватися державною мовою.</p> <p>СК01. Здатність застосовувати знання зі сфери соціальних комунікацій у своїй професійній діяльності.</p> <p>СК02. Здатність формувати інформаційний контент.</p>	<p>ПР02. Застосовувати знання зі сфери предметної спеціалізації для створення інформаційного продукту чи для проведення інформаційної акції</p> <p>ПР04. Виконувати пошук, оброблення та аналіз інформації з різних джерел</p> <p>ПР05. Використовувати сучасні інформаційні й комунікаційні технології та спеціалізоване програмне забезпечення для вирішення професійних завдань</p> <p>ПР11. Вільно спілкуватися з професійних питань, включаючи усну, письмову та електронну комунікацію, українською мовою</p> <p>ПР15. Створювати грамотний медіапродукт на задану тему, визначеного жанру, з урахуванням каналу поширення чи платформи оприлюднення</p>

Зміст курсу:

Тема 1. Словотвірні норми сучасної української мови. Словотвір української мови та його можливості в ЗМІ. Поняття про способи словотвору. Класифікація способів словотвору. Експресивне словотворення в газетних текстах. Нові абрєвіатури в мові преси.

Тема 2. Вступ до граматики. Граматичне значення, граматична форма, граматична категорія. Основні способи вираження граматичних значень слова в українській мові. Частини мови і принципи їх виділення.

Тема 3. Іменник у засобах масової інформації. Загальна характеристика іменника як центральної частини мови. Лексико-граматичні категорії іменників: конкретні й абстрактні; загальні і власні; предметні й речовинні, збірні й одиничні. Категорія істот/неістот. Граматичні категорії роду, числа та відмінка іменників. Основні значення відмінків. Поділ

іменників на відміни та групи. Відмінювання іменників. Відмінювані і невідмінювані абревіатури. Зміни в граматичних категоріях іменників у ЗМІ.

Тема 4. Використання прикметників та займенників у медійному дискурсі. Прикметник як частина мови. Лексико-граматичні розряди прикметників: якісні, відносні, присвійні та проміжні розряди. Повні і короткі форми прикметників, стягнені й нестягнені форми повних прикметників, особливості їх функціонування в сучасній українській мові. Ступені порівняння прикметників. Відмінювання прикметників. Займенник як частина мови. Лексико-граматичні розряди займенників та їх семантико-граматичні особливості. Відмінювання займенників.

Тема 5. Числівник: морфологічні норми. Семантичні розряди числівників. Структурні групи числівників: прості, складні та складені числівники. Словозміна числівників. Особливості наголошування числівників при словозміні. Зв'язок числівників з іменником.

Тема 6. Дієслово та дієслівні форми. Дієслово як центральна частина мови. Система дієслівних утворень в сучасній українській літературній мові: особові форми, інфінітив, дієприкметник, дієприслівник. Категорія виду дієслова. Видові пари, їх творення. Категорія часу. Система дієслівних часів, їх творення. Безособові дієслова. Дієслівні форми на *-но*, *-то* як виразники специфіки української мови.

Тема 7. Прислівник. Функціональні розряди прислівників: означальні й обставинні. Предикативні прислівники. Ступені порівняння прислівників. Адвербіалізація та перехід прислівників в інші частини мови.

Тема 8. Службові частини мови. Вигук. Поняття про службові слова. Прийменник, загальна характеристика. Основні значення конструкцій з прийменниками. Синоніміка прийменникових конструкцій. Загальне поняття про сполучник. Сполучники сурядності й підрядності. Правопис сполучників. Загальне поняття про частку. Характеристика часток за походженням, будовою та місцем у реченні. Формотворчі та словотворчі частки. Загальна характеристика вигуків. Граматичні особливості та морфологічні ознаки вигуків. Розряди вигуків.

Тема 9. Синтаксис словосполучення. Синтаксис як учення про будову словосполучень, речень і складного синтаксичного цілого в сучасній українській літературній мові. Речення, словосполучення, сполучення слів. Синтаксичні зв'язки у словосполученні. Різновиди словосполучень: вільні та фразеологічні. Вираження національної специфіки у прийменникових словосполученнях.

Тема 10. Речення як основна одиниця мови і мовлення. Типи речень за метою висловлення: розповідні, питальні й спонукальні. Окличні речення як засіб вираження почуття: розповідно-окличні, спонукально-окличні, питально-окличні. Типи речень за характером вираженого ставлення до дійсності: стверджувальні й заперечні. Порядок слів у простому реченні. Прямий і непрямий порядок слів.

Тема 11. Просте речення в медійному дискурсі. Головні і другорядні члени речення. Двоскладні та односкладні прості речення (поширені й непоширені), повні й неповні. Типи односкладних речень. Особливості пунктуації в неповних реченнях на місці неназваного члена. Уживання неповних речень у різних стилях мови.

Тема 12. Просте ускладнене речення. Особливості простого ускладненого речення. Однорідні члени речення. Розділові знаки в реченнях з узагальнювальними словами. Речення з відокремленими другорядними членами. Уточнювальні члени речення. Вставні і вставлені слова, словосполучення і речення. Звертання. Розділові знаки при звертанні.

Тема 13. Складне речення як конструктивний елемент журналістського мовлення. Змістова та інтонаційна єдність частин складного речення. Засоби зв'язку частин складного речення: сполучники, сполучні слова, інтонація, порядок частин, співвідносність форм дієслів-присудків тощо. Змістові відношення між частинами складносурядного речення. Особливості пунктуації на межі частин складносурядного речення. Складнопідрядне речення як синтаксична одиниця. Місце підрядної та головної частини у складному реченні. Види складнопідрядних речень. Загальна характеристика складнопідрядних речень з кількома підрядними. Розділові знаки в складнопідрядних реченнях.

Тема 14. Безсполучникові складні речення. Складні безсполучникові речення з однотипними та різнотипними частинами. Змістові відношення і засоби зв'язку між частинами безсполучникового речення. Пунктуація на межі частин безсполучникового речення. Складні речення з різними видами зв'язку. Поняття про період.

Тема 15. Пряма і непряма мова. Діалог. Цитата. Розділові знаки при прямій мові. Способи заміни прямої мови непрямою. Діалог. Цитата. Розділові знаки при цитатах. Складне синтаксичне ціле.

Методи навчання: словесні (лекція, бесіда, навчальна дискусія), наочні (спостереження, ілюстрування), практичні (вправи різних типів, комплексні контрольні завдання), індивідуальна дослідницька робота студентів.

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять): від студента очікується здатність відповідати на питання за вивченим матеріалом, обговорення дискусійних питань, виконання практичних завдань, самостійної роботи.

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність: персональний комп'ютер, проектор, екран / інтерактивна дошка.

Система оцінювання та вимоги:

Оцінювання знань студентів здійснюється на основі результатів поточного та підсумкового контролів. Підсумкова оцінка є сумою балів, набраних за весь курс навчання та під час екзамену (50+50=100), і вираховується за національною шкалою та шкалою ЄКТС.

Поточний контроль здійснюється під час практичних занять. При оцінюванні на практичних заняттях враховується активна участь студентів у занятті, здатність відповідати на питання за вивченим матеріалом, обговорення дискусійних питань, виконання практичних завдань, самостійної роботи.

Підсумковий контроль відбувається у формі екзамену, який складається з одного теоретичного питання та двох практичних завдань.

3 семестр (залік)

Таблиця 1. Максимальна вага поточного контролю в балах

Вид контролю	Максимальна вага поточного та підсумкового контролю у балах	Частина підсумкової оцінки у балах	Підсумкова оцінка
Поточний контроль		100	100
Практичні заняття	70		
Самостійна робота	30		

Таблиця 2. Розподіл набраних студентом балів під час поточного контролю

Види робіт	Кількість набраних балів						
	незадовільно		задовільно		добре		відмінно
	1-34	35-49	50-57	58-64	65-77	78-89	90-100
	F	FX	E	D	C	B	A
	не зараховано		зараховано				
Практичне заняття 1	3,4	5,4	6,2	7	8	9	10
Практичне заняття 2	3,4	5,4	6,3	7	8	9	10
Практичне заняття 3	3,4	5,4	6,3	7	8	9	10
Практичне заняття 4	3,4	5,4	6,3	7	8	9	10
Практичне заняття 5	3,4	5,4	6,3	7	8	9	10
Практичне заняття 6	3,5	5,5	6,3	7	8	9	10
Практичне заняття 7	3,5	5,5	6,3	7	8	9	10
Всього	24	38	44	49	56	63	70
Самостійна робота. Модуль 1.	3,3	3,6	4,3	5	7	8,6	10
Самостійна робота. Модуль 2.	3,3	3,7	4,3	5	7	8,7	10
Самостійна робота. Модуль 3.	3,4	3,7	4,4	5	7	8,7	10
Всього	10	11	13	15	21	26	30
Разом максимальна кількість набраних балів	34	49	57	64	77	89	100

4 семестр (екзамен)

Таблиця 1. Максимальна вага поточного та підсумкового контролю у балах

Вид контролю	Максимальна вага поточного та підсумкового контролю у балах	Частина підсумкової оцінки у балах	Підсумкова оцінка
Поточний контроль		50	100
Практичні заняття	30		
Самостійна робота	20		
Підсумковий контроль		50	
Екзамен	50		

Таблиця 2. Розподіл набраних студентом балів під час поточного контролю

Види робіт	Кількість набраних балів						
	незадовільно		задовільно		добре		відмінно
	1-17	18-25	26-29	30-32	33-39	40-45	46-50
	F	FX	E	D	C	B	A
	не зараховано		зараховано				
Практичне заняття 1	1,5	2	2,5	2	2,8	4	4,2
Практичне заняття 2	1,5	2	2,5	2	2,8	4	4,3
Практичне заняття 3	1,6	2,2	2,6	2	2,8	4	4,3
Практичне заняття 4	1,6	2,2	2,6	2	2,9	4	4,3
Практичне заняття 5	1,6	2,2	2,6	2	2,9	4	4,3
Практичне заняття 6	1,6	2,2	2,6	2	2,9	4	4,3
Практичне заняття 7	1,6	2,2	2,6	2	2,9	4	4,3
Всього	11	15	18	20	24	28	30
Самостійна робота. Модуль 1.	2	3,3	3,6	4	5	5,6	6,6
Самостійна робота. Модуль 2.	2	3,3	3,7	4	5	5,7	6,7
Самостійна робота. Модуль 3.	2	3,4	3,7	4	5	5,7	6,7

Всього	6	10	11	12	15	17	20
Разом максимальна кількість набраних балів	17	25	29	32	39	45	50

Таблиця 3. Розподіл набраних студентом балів під час підсумкового контролю

Види робіт	Кількість набраних балів						
	незадовільно		задовільно		добре		відмінно
	1-17	18-24	25-28	29-32	33-38	39-44	45-50
	F	FX	E	D	C	B	A
I теоретичне питання	5,6	8	9,3	10,6	12,6	14,6	16,6
II теоретичне питання	5,6	8	9,3	10,6	12,6	14,6	16,6
Практичне завдання	5,6	8	9,3	10,6	12,6	14,6	16,6
Максимальна кількість набраних балів	17	24	28	32	38	44	50

Шкала оцінювання

Для оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти застосовується внутрішня університетська шкала. Мінімальний пороговий рівень оцінки з освітньої компоненти є єдиним в Університеті, не залежить від форм і методів оцінювання, складає 50 балів.

Оцінка за університетською шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС
90-100	A
78-89	B
65-77	C
58-64	D
50-57	E

35-49	FX (з можливістю повторного складання)
1-34	F (з обов'язковим повторним вивченням ОК)

Методи оцінювання охоплюють увесь спектр заходів, що використовуються для оцінювання прогресу здобувачів вищої освіти і встановлення факту досягнення результатів навчання.

10. Методичне забезпечення

Навчально-методичний комплекс дисципліни.

11. Рекомендована література

Базова

1. Гриценко Т. Українська мова за професійним спрямуванням. Київ: Центр учбової літератури, 2017. 624 с.
2. Єгорова Т. Д. Практичний курс української мови: навч. посіб. Вид. 3-тє, переробл. і випр. Київ: НАДУ при Президентові України, 2014. 124 с.
3. Українська мова у ЗМІ. 1 та 2 частина : навч.-метод. посіб. для здобувачів першого (бакалавр.) рівня вищої освіти галузі знань 06 «Журналістика», спец. 061 «Журналістика». [Електронне видання] / уклад. О. М. Назаренко ; Нац. ун-т «Одеська юрид. академія». Одеса : Фенікс, 2024. 162 с.
4. Український правопис. Київ: Наук. думка, 2019. 392 с.
5. Шевчук С. В., Кабиш О. О., Клименко І. В. Сучасна українська літературна мова: навч. посіб. Київ: Алерта, 2017. 544 с.
6. Ющук І. П. Практикум з правопису і граматики української мови: навч. посібник. Київ: ВД «Освіта», 2016. 288 с.
7. Яцимірська М. Г. Культура мови журналіста: навч. посібник. 2-ге вид., перероб. і доп. Львів: ПАІС, 2017. 168 с.

Допоміжна

1. Авраменко О. Було – стало: зміни в правописі. Київ: Видавництво Даринка, 2019. 40 с.
2. Авраменко О., Тищенко О. Українська мова. Правопис у таблицях, тестові завдання. Київ: Книголав, 2020. 200 с.
3. Бабич Н. Культура фахового мовлення: навч. посіб. Чернівці: Книги-XXI, 2014. 556 с.
4. Голосовська Г. Г. Українська мова для всіх: навч. посіб. Київ: ВЦ «Академія», 2013. 216 с.
5. Савченко І. С. Пунктуація сучасної української мови: навч. посібник. Черкаси: Відлуння-Плюс, 2008. 152 с.
6. Савчук Р. Л. Мова засобів масової інформації : хрестоматія до дисципліни: Івано-Франківськ : ПНУ, 2017. 135 с.
7. Тележкіна О. О. Говоримо та пишемо українською правильно і красиво. Харків: Основа, 2010. 248 с.

8. Юносова В. О. Газетний дискурс як індикатор мовних змін (на матеріалі граматичних категорій роду і числа іменників сучасної української літературної мови). *Мовні одиниці в газетному дискурсі початку XXI сторіччя : колективна монографія* / Р. О. Христіанінова, В. Ф. Загороднова, С. М. Глазова, О. А. Крижко, Е. В. Олійник, Н. В. Павлик, В. О. Юносова. Мелітополь : Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні, 2017. С.77-105.
9. Юносова В. О. , Мірошниченко О. О. Форми вокатива в сучасних засобах масової інформації. Збірник тез наукових доповідей учасників V міжвузівської наукової конференції «Медіакартини світу: формування особистості під впливом медіа» 11 травня 2023 року. Бердянськ–Запоріжжя : БДПУ, 2023. С.94-98.
10. Юносова В. О. Нові корелятивні форми жіночого роду іменників-назв осіб в українській періодиці. *Лексико-граматичні інновації в сучасних слов'янських мовах: VII Міжнародна наукова конференція (Дніпропетровськ, ДНУ імені Олеся Гончара, 2 - 4 квітня 2015 р.): матеріали / укладач Т. С. Пристайко. Дніпропетровськ: Нова ідеологія, 2015. С.202-204.*
11. Юносова В. О. Специфіка вживання варіантних закінчень місцевого відмінка іменників чоловічого роду в мові сучасних ЗМІ. *Наука III тисячоліття: пошуки, проблеми, перспективи розвитку: матеріали II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (25-26 квітня 2018 року): збірник тез. Бердянськ: БДПУ, 2018. Ч. 2. С. 168-169.*
12. Юносова В. О. Специфіка ступенювання прикметників у сучасному телевізійному дискурсі. *Лексико-граматичні інновації в сучасних слов'янських мовах: VII Міжнародна наукова конференція (Дніпропетровськ, ДНУ імені Олеся Гончара, 22-23 квітня 2013 р.): матеріали / укладач Т. С. Пристайко. Дніпропетровськ: Нова ідеологія, 2013. С.340-343.*
13. Ющук І. П. Практичний довідник з українського правопису. Київ: Видавничий дім «Освіта», 2020. 128 с.
14. Як писати без помилок?: Словник труднощів українського правопису: близько 5000 слів / упоряд. В. Майоров. Київ: Експрес-Поліграф, 2013. 159 с.

Словники

1. Великий зведений орфографічний словник сучасної української лексики / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2003. 896 с.
2. Орфографічний словник української мови / уклад. : С. І. Головащук, М. М. Пешак, В. М. Русанівський, О. О. Тараненко. Вид. друге, випр. і доп. Київ: Вид-во «Довіра», 1999. 989 с.
3. Словник труднощів української мови / За ред. С. Я. Єрмоленко. Київ: Рад. школа, 1989. 336 с.
4. Словник української мови у 20 тт. Томи 1-16. <https://sum20ua.com/?wordid=0&page=0>
5. Терлак З. М. Пунктуаційний словник-довідник. Львів: Світ, 2018. 396 с.
6. Українська мова: енциклопедія / редкол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко, М. П. Зяблюк та ін. 3-є вид., зі змінами і доп. Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2007. 856 с.

12. Інформаційні ресурси

1. Бібліотека БДПУ (www.bdpu.org/library)
2. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського (<http://www.nbuv.gov.ua>)
3. Лінгвістичний портал з української мови (<http://www.mova.info>)
4. Google Академія (<https://scholar.google.com>)
5. Лінгвістичний портал з української мови (<http://www.rozum.org.ua>)
6. Портал української мови та культури (<http://www.slovnyk.net>)

7. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19.](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19)